

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 1 (51)

Вінниця, 2026

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367

Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 8 від 19 лютого 2026 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.; **відповідальний редактор:** методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** канд.пед.наук, доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д-р.пед.наук, проф. Мисліцька Н.А., д-р.філол.наук Войцехівська Н.К., канд.філол.наук, доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)

*Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції*

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 1(51) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2026. 160с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2026

ЗМІСТ

ЛЕСЯ УКРАЇНКА: ДО 155-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

БАБІЙ АЛЛА, ІСКРА СВІТЛАНА ЛЕСЯ УКРАЇНКА: ДО 155-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ УНІКАЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА ЇЇ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ	3
РОМАНУХА ЮЛІЯ, СМІРНОВА СВІТЛАНА, КОНІЧЕК ТЕТЯНА, ДУДКЕВИЧ НАТАЛІЯ ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ: УСНИЙ ЖУРНАЛ ДО 155-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ-СЛОВЕСНИКУ	9
БЕРЕЖАНСЬКА ОЛЬГА МИСТЕЦЬКА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ АМАТОРСЬКОГО ТЕАТРАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА	20

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНОЗНАВСТВА

БАДАЛОВА ЛЮДМИЛА ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	31
БАКАЛОВА НАТАЛІЯ ОСВІТА ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ДЕРЖАВИ	32
ДРОВОЗІЮК ЛІДІЯ ОСВІТА ЯК ЦІННІСТЬ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗРІЗ	35
МАШТАЛЯР ЙОСИП ВИХОВАННЯ ЧЕРЕЗ ЗВУК: ЯК СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ ФОРМУЄ ЦІННОСТІ МОЛОДІ	39
КОЛЕСНИК ОЛЕКСАНДР, КОЛЕСНИК ОЛЕНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: МІЖ АКАДЕМІЧНОЮ ІСТОРІЄЮ ТА СУСПІЛЬНИМ ЗАПИТОМ	41
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, ЮРЧАК КРІСТІНА НОВИЙ ПРАВОПИС У ЗМІ: АНАЛІЗ ДОТРИМАННЯ НОРМ У ПУБЛІЧНОМУ ДИСКУРСІ	51
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВІННИЦЬКОГО ПОВІТУ КІНЦЯ ХІХ ПОЧАТКУ ХХ СТ.	56

КУЛЬТУРА, НАУКА, ОСВІТА: СМИСЛОЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

РУДА ТЕТЯНА МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ	60
КОНОПКО ОЛЬГА КРОКУЮЧИ РАЗОМ: ЯК ВИХОВАТЕЛЬ-МЕТОДИСТ ФОРМУЄ КОМАНДУ ОДНОДУМЦІВ	62
СТЕПОВА АЛЛА ОБРАЗИ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ У ХУДОЖНІХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ	66
ДИМІНСЬКА ВАЛЕНТИНА, ПЕКУРАРУ ЛЮДМИЛА ВЧИМОСЯ У КЛАСИКІВ	72
ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, ЦІСАР ІРИНА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТІТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	79
ХОМІЩЬКА НАТАЛІЯ, ІЩУК ВІКТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ	82

ШЕРШУН ГАЛИНА РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ФОРМУВАННІ СВІДОМОГО СТАВЛЕННЯ ДО БЕЗПЕКИ ЯК ЧАСТИНИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ.....	85
МИХАЛЬЧИШИНА ЛАРИСА ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ДЕРЖАВИ НА ГЛОБАЛЬНИХ РИНКАХ	87
ЛЕЛЯК ЛЮДМИЛА ПРОЦЕС РЕКРЕАЦІЇ ПІСЛЯ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ	90
ОСИП ЮРІЙ, ОСИП МАРІЯ РОЛЬ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	95
ЛИМАР ОЛЕНА ОСВІТА У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ЯК ОСНОВА ПРОЗОРОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ПРОЦЕСІВ	102
ПОХИЛЮК ОЛЕНА МОРАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	105
НЕЧИПОРЕНКО ТАЇСІЯ ДИТЯЧІ СВЯТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: ТВОРЧО. ВЕСЕЛО. ЦІКАВО.	107
НАДКЕРНИЧНА ЛЮБОВ, СВЕРЛОВИЧ ВАЛЕНТИНА ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА.....	112
ТЕРЕЩУК АНДРІЙ ВАЛЕОЛОГІЧНА ТА МОРАЛЬНА ОСВІТА У ПЕДАГОГІЦІ Я.-А. КОМЕНСЬКОГО	117
БУГА ОКСАНА, ДЯЧЕНКО ВІКТОРІЯ НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК ТА ВМІННЯ ПРИЙМАТИ РІШЕННЯ	121
ВДОВІНА КАТЕРИНА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ	124
КУШКО ІГОР, ЛИСАК ІГОР ПІДГОТОВКА ДО НМТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ	127
ВОЛКОДАВ ТЕТЯНА ЗАСТОСУВАННЯ МАТРИЧНИХ МЕТОДІВ У ЕКОНОМІЧНОМУ АНАЛІЗІ ТА МОДЕЛЮВАННІ.....	131

МОВА І ЛІТЕРАТУРА У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

КУЦЕНКО ТЕТЯНА ІНОЗЕМНІ МОВИ ТА ЕТИКА МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ: ШЛЯХ ДО ПОРОЗУМІННЯ	139
БЕРЕЗОВСЬКА ВІТАЛІНА ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	141
ГОЛОВАНІЮК ВАЛЕНТИНА, ГЕДЗ ДАР'Я «ЖИТТЯ НА ОБОЧИНІ»: МАРГІНАЛЬНІСТЬ ЯК СПОСІБ ЖИТТЯ В РОМАНІ М. КАННІНГЕМА «ДІМ НА КРАЮ СВІТУ»	146
УСИК МАРІЯ СЛІПІ ПРОРОКИ ВОЛІ: ТРАГЕДІЯ ТА ТРИУМФ УКРАЇНСЬКОГО КОБЗАРСТВА.....	149
ШУЛИЧЕНКО ОЛЕКСІЙ ГАМЛЕТ ЯК ПРЕДСТАВНИК НОВОГО ПОКОЛІННЯ. ТРАГЕДІЯ І ТРИУМФ	152
ШЛІХТЕНКО ЮЛІЯ, КУЛІЧЕНКО АНГЛЕЛІНА-АНАСТАСІЯ THE USE OF FIGURATIVE LANGUAGE IN CONTEMPORARY ENGLISH SONG LYRICS.....	154
ЛОБОДА МАРІЯ АВТОРСЬКА ПОЕЗІЯ «Я – ТАНК, Я – ВІЙНА, Я – ВБИВАЮ».....	158
ВИМОГИ до написання статей	159

18. UNESCO Action Plan: Culture for Ukraine Recovery 2024. UNESCO. 2024. URL: <https://articles.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2024/09/UNESCO%20Action%20Plan%20Culture%20for%20Ukraine%20Recovery%202024.pdf> (дата звернення: 25.02.2026).

19. Terentyeva O. "The Right to Freedom": State-driven Institutionalization of Decolonization Through Memory Politics in Ukraine (2022–2024). *Global Studies Quarterly*. 2025. Vol. 5, Issue 4. Article ksaf107. DOI: 10.1093/isagsq/ksaf107. URL: <https://academic.oup.com/isagsq/article/5/4/ksaf107/8405666> (дата звернення: 25.02.2026).

20. Fetzer T., Nikolovski I. The Russo-Ukrainian War and Memory Politics in International Relations. *Global Studies Quarterly*. 2025. Vol. 5, Issue 4. Article ksaf109. DOI: 10.1093/isagsq/ksaf109. URL: <https://academic.oup.com/isagsq/article/5/4/ksaf109/8407547> (дата звернення: 25.02.2026).

21. Kharkhun V. Warring Memory: Exhibiting the Russo-Ukrainian War in Ukraine's National Museums. *Nationalities Papers*. 2025. First View. DOI: 10.1017/nps.2025.10089. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/nationalities-papers/article/warring-memory-exhibiting-the-russoukrainian-war-in-ukraines-national-museums/FF5DE79ABFACA944E4EB23C91B4EAAE3> (дата звернення: 25.02.2026).

22. Kasianov G. Nationalist Memory Narratives and the Politics of History in Ukraine since the 1990s. *Nationalities Papers*. 2024. Vol. 52, Issue 6. DOI: 10.1017/nps.2023.10. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/nationalities-papers/article/nationalist-memory-narratives-and-the-politics-of-history-in-ukraine-since-the-1990s/6436C3912CD497A88C3E937192008925> (дата звернення: 25.02.2026).

Стаття надійшла до редакції

08 лютого 2026р.

НОВИЙ ПРАВОПИС У ЗМІ: АНАЛІЗ ДОТРИМАННЯ НОРМ У ПУБЛІЧНОМУ ДИСКУРСІ

УДК 811.161.2'354 – 048.22

ПОХИЛЮК ОЛЕНА

кандидат філологічних наук, старший викладач
кафедри української філології

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ЮРЧАК КРІСТИНА

здобувачка вищої освіти

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Abstract. The article examines the functioning of the new Ukrainian Orthography of 2019 in the language of contemporary Ukrainian mass media and determines the extent to which orthographic norms are observed in public discourse. It analyzes how the updated spelling rules are implemented in the practice of print, electronic, and online media, identifying which norms have been adopted relatively smoothly and which provoke hesitation, variability, and errors. The study reflects on the place of journalistic discourse within the system of modern Ukrainian literary language, outlining its role as a factor of codification and, at times, destabilization of orthographic standards. The theoretical framework of the research is grounded in works on functional stylistics and media linguistics concerning the language of mass communication, as well as in the provisions of the current edition of the Ukrainian Orthography of 2019.

Keywords: *new orthography, Ukrainian language in mass media, public discourse, linguistic norm, orthography, media discourse, codification.*

Постановка проблеми. Прийняття нової редакції Українського правопису у 2019 році стало закономірною реакцією на глибокі мовні та суспільні зміни, що відбувалися в Україні останніми десятиліттями. У передмові до правопису прямо зазначено, що після відходу в минуле тоталітарного періоду й адміністративного контролю над дотриманням орфографічних стандартів значна частина засобів масової інформації, видавництв та освітніх установ почала користуватися правилами, відмінними від офіційно кодифікованих, що «дезорієнтує широке коло користувачів української мови, спричиняє непевність у власній мовній компетенції, перешкоджає розширенню суспільних функцій української мови і врешті розхитує мовну норму» [7, с. 2]. У цій ситуації саме медіа опинилися в центрі мовних процесів, адже щоденно продукують величезні масиви текстів, які читає та слухає багатомільйонна аудиторія. Проблема дотримання нового правопису в українських ЗМІ полягає не лише в окремих помилках чи технічних огріхах. Йдеться про більш глибоке явище – правописну варіативність і мовну розхитаність, які проявляються в тому, що в одному медійному продукті можуть співіснувати старі й нові написання, нормативні й ненормативні моделі, а також індивідуальні авторські чи редакційні рішення. У таких умовах публічний дискурс стає полем боротьби різних правописних практик, і далеко не завжди перемогу здобуває кодифікована норма. Саме тому постає потреба уважного аналізу того, як новий правопис реалізується у мові сучасних ЗМІ та чи сприяє медійний

простір усталенню чи, навпаки, подальшому розхитуванню орфографічних норм.

Стан дослідження проблеми. Системне вивчення мови засобів масової інформації як окремого об'єкта лінгвістичного аналізу розпочалося ще в середині ХХ ст., коли було усвідомлено, що «всебічне вивчення різних форм існування та функціонування мови неможливе без ґрунтовного аналізу мови преси, радіо, телебачення» [1, с. 1]. Ю. Арешенков наголошував, що мова масової комунікації є однією з баз стилістики мовлення, оскільки саме тут репрезентуються складні форми мовленнєвої взаємодії та відображається структура суспільства, в якому ця комунікація здійснюється [1, с. 1–2]. У новітній українській лінгвістиці проблеми мови ЗМІ розглядаються переважно в межах медіалінгвістики, культури мови та функціональної стилістики. М. Лисинюк у статті «Мова ЗМІ як показник мовної культури сучасного суспільства» підкреслює панівне становище мови засобів масової інформації в стильовій системі нашого часу: мова ЗМІ стала головним чинником продуктивного функціонування української мови, її культурно-історичної своєрідності й своєрідною «моделлю національної мови» [4, с. 33–34]. Саме через мас-медіа формуються літературні норми, мовні смаки й уподобання, у тому числі й очікування суспільства щодо правильності правопису. У навчально-методичному посібнику О. Назаренко «Українська мова у ЗМІ» медійне мовлення розглянуто як невід'ємну складову професійної підготовки журналістів. Авторка

наголошує, що дисципліна покликана не лише повторити орфографічні та граматичні правила, а й сформувати у майбутніх медійників стійку навичку нормативного мовлення, здатність коректно застосовувати правописні норми в реальних комунікативних ситуаціях [5, с. 3–4]. Йдеться, зокрема, про вміння дотримуватися сучасних орфографічних правил, правильно відмінювати власні назви, зважати на тонкі відтінки вживання великої / малої літери тощо. Окрема група досліджень присвячена безпосередньо самому Українському правопису 2019 року. К. Бондарчук та О. Чумаченко в статті «Позитивні та хибні зміни в українському правописі 2019 р.» аналізують відповідність нових правил, задекларованій у передмові, меті – «усунути застарілі формулювання, спростити та уніфікувати» орфографічні норми [2, с. 153]. Дослідниці відзначають низку справді вдалих новацій (унормування складних слів із компонентами *віце-*, *екс-*, *максі-* тощо, уточнення написання деяких запозичень), водночас звертають увагу на суперечливість окремих положень, пов'язаних із чергуванням голосних, уживанням прийменників та префіксів, передаванням чужомовних власних назв [2, с. 154–159].

Чинна редакція Українського правопису, своєю чергою, містить ґрунтовну історичну й теоретичну передмову, в якій пояснено логіку впроваджених змін, принципи адаптації іншомовних елементів, розширення меж орфографічних варіантів тощо [7, с. 2–6]. Важливо, що в документі акцентовано увагу на тому, що сучасна українська мова є відкритою, динамічною системою, яка активно взаємодіє з іншими мовами й потребує періодичного перегляду правописних норм з огляду на нову мовну

практику [7, с. 4–5]. Питання оновлення нормативної бази української мови в ширшому контексті осмислює О. Тараненко, який розглядає словотворчу систему сучасної української мови в аспекті системно-нормотворчих тенденцій кінця ХХ – початку ХХІ ст. [6, с. 3–4]. Дослідник пов'язує активізацію нормотворчих процесів із демократизацією суспільного життя, зростанням уваги до ідентичності й потребою в подальшому коригуванні різних сегментів літературної мови, що безпосередньо стосується й правопису.

Мета дослідження полягає в тому, щоб, спираючись на сучасні лінгвістичні підходи та чинну нормативну базу, описати особливості втілення нового Українського правопису 2019 року в мові сучасних українських ЗМІ, виявити основні тенденції дотримання й порушення норм у публічному дискурсі, з'ясувати, які правописні зміни стали органічною частиною медійної практики, а які залишаються проблемними й суперечливими.

Виклад основного матеріалу. Новий Український правопис постає як інструмент упорядкування й водночас як відображення реальної мовної практики. У передмові особливо наголошено, що сучасна редакція повертає до життя деякі особливості правопису 1928 року, водночас спираючись на узвичаєну практику другої половини ХХ – початку ХХІ ст., тобто прагне поєднати історичну традицію з реальним ужитком [7, с. 4]. Для медійного мовлення це означає, що частина змін сприймається як закономірна фіксація вже наявних тенденцій (як-от написання *проект*, *проекція*), інші ж потребують свідомого засвоєння й зусиль з боку журналістів.

Однією з найбільш відчутних сфер впливу нового правопису на мову ЗМІ є розширення орфографічної варіантності. Правопис пропонує низку варіантних форм: *проект / проект, кафедра / катедра* тощо, пояснюючи це бажанням врахувати історичну традицію й різні орфографічні практики [7, с. 5–6]. У реальному медійному просторі ця варіантність проявляється по-різному. Частина редакцій свідомо обирає один варіант і послідовно його дотримується, закріплюючи таким чином власний правописний стандарт. Інші медіа демонструють змішування форм, коли, наприклад, в аналітичному матеріалі трапляються і *проект закону*, і *проект документа*. Така неоднорідність створює враження стихійності й може посилювати відчуття «розмитості» норми в читача.

Ще складнішою для журналістів є сфера передавання іншомовних власних назв. У правописі докладно описано принципи поєднання транскрипції та транслітерації, підкреслено, що українська графіка має відтворювати якнайточніше звуковий або графічний образ іншомовного слова, але з урахуванням власної фонетичної й орфографічної системи [7, с. 5]. У практиці ЗМІ нерідко спостерігаємо відхід від цих засад: використовуються кальковані з англійської або російської форми, іноді паралельно функціонують різні написання того самого імені чи топоніма. Для пересічного читача саме медійна форма часто здається «правильною», тож помилкові моделі швидко тиражуються публічним дискурсом.

Поряд із цим варто відзначити й низку правописних змін, які ЗМІ відносно швидко сприйняли та почали застосовувати. Йдеться, зокрема, про написання складних слів із компонентами *віце-*, *екс-*, *максі-*,

міні-, які в новій редакції уніфіковано (переважно разом) і цим значно спрощено роботу авторів і редакторів. На думку К. Бондарчук та О. Чумаченко, саме такі логічні й структурно прозорі зміни відповідають реальним потребам мовців і тому найменше викликають спротив [2, с. 154–155]. Сучасні новинні стрічки й аналітичні тексти свідчать, що форми *віцепрем'єр*, *ексміністр*, *тондесять* (у різних графічних реалізаціях) уже стали звичними.

Водночас складнішою для засвоєння залишається низка норм, пов'язаних із відмінюванням прізвищ, уживанням кличного відмінка, подовженням приголосних, вибором великої / малої літери. На це звертають увагу й дослідники, які аналізують новий правопис [6, с. 158–159], і автори праць, присвячених культурі мовлення. У фахових виданнях на кшталт «Культури слова» регулярно подаються консультації щодо складних випадків слововживання та написання, зокрема й тих, що часто трапляються в медійному мовленні [3, с. 198–214]. Це свідчить про те, що навіть після кодифікації норм практика їхнього застосування виявляється проблемною.

Особливої уваги потребує питання відповідальності журналіста за дотримання правописних норм. О. Назаренко наголошує, що володіння нормами орфографії, морфології та синтаксису є невід'ємною складовою професійної компетентності журналіста, так само як уміння «створювати власні матеріали, використовуючи набуті вміння та навички» [5, с. 3–4]. М. Лисинюк, своєю чергою, підкреслює, що сила публіцистики полягає в безпосередньому впливі на масову аудиторію, а отже місія журналіста –

позитивно впливати на мовні смаки, мотивацію й світогляд адресата [4, с. 37–38]. У контексті нової правописної реальності це означає, що журналісти мають усвідомлювати: кожна свідомо чи несвідомо відхильна форма здатна швидко стати «новою нормою» для значної частини мовців.

Разом з тим не можна ігнорувати й те, що сам новий правопис не завжди пропонує прості для практики рішення. Деякі його положення, як слушно зазначають К. Бондарчук та О. Чумаченко, є «занадто ускладненими», особливо це стосується передавання арабських, перських, тюркських та інших особових назв [2, с. 157–158]. За таких умов від журналіста вимагається не лише формальне знання правила, а й певний рівень мовної інтуїції та готовність звертатися до словників, довідників, консультацій мовознавців.

Таким чином, реалізація нового правопису у ЗМІ відбувається як у площині сприйняття й закріплення вдалих, логічно вмотивованих змін, так і в площині боротьби з інерцією старих норм, звичок, а

подекуди – й зі складністю самої нормативної бази. Мова медіа є своєрідним «лакмусовим папірцем» стану правописної норми: там, де редакції приділяють увагу мовній культурі, норми закріплюються швидше й стабільніше, де правописні питання залишаються поза фаховою рефлексією, переважають випадковість і мовна стихія.

Висновки. Отже, новий Український правопис 2019 року задав рамки для сучасної орфографічної норми, однак ступінь дотримання цих норм у мові ЗМІ залишається нерівномірним. Медійний дискурс доволі швидко сприйняв ті зміни, які логічно узгоджуються з мовною інтуїцією мовців і спрощують практику письма (зокрема, правила написання певних типів складних слів, унормування окремих запозичень). Натомість сфери, що пов'язані з орфографічною варіантністю, передаванням іншомовних власних назв, відмінюванням прізвищ, уживанням кличного відмінка, великої / малої літери, і надалі викликають труднощі в журналістському середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Арешенков Ю. О. Вивчення мови засобів масової інформації як проблема функціональної стилістики. [Б. м.]: [б. в.], [б. р.]. 12 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5847/> (дата звернення: 01.12.2025).
2. Бондарчук К. С., Чумаченко О. А. Позитивні та хибні зміни в Українському правописі 2019 р. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2022. № 2 (24). С. 153–164. DOI: 10.32342/2523-4463-2022-2-24-13. URL: <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2022/2/13.pdf> (дата звернення: 01.12.2025).
3. Бибик С. Наші консультації. Задіяний – залучений... *Культура слова*. 2024. № 101. С. 198–202. URL: https://ks.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/7/2025/02/ks_101.pdf (дата звернення: 01.12.2025).
4. Лисинюк М. В. Мова ЗМІ як показник мовної культури сучасного суспільства. *Культура і сучасність: альманах*. 2020. № 2. С. 33–38.
5. Назаренко О. М., Грушевська Ю. А. Українська мова у ЗМІ: навч.-метод. посіб. Одеса: Фенікс, 2024. 162 с. URL:

6. Тараненко О. О. Словотворення української мови в аспекті її сучасних системно-нормотворчих тенденцій (кінець XX – початок XXI ст.). *Мовознавство*. 2015. № 1. С. 3–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2015_1_3 (дата звернення: 01.12.2025).

7. Український правопис. Нац. коміс. з правопису. Київ: Наукова думка, 2019. 276 с. URL: https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/2024/_2019.pdf (дата звернення: 01.12.2025).

Стаття надійшла до редакції

10 січня 2026р.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВІННИЦЬКОГО ПОВІТУ КІНЦЯ ХІХ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

УДК 796:373.3 |.5(477.44) “189/191”

ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО

кандидат педагогічних наук, доцент

МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР

викладачі факультету педагогіки

та фінансово-економічної діяльності

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

На сучасному етапі розвитку нашої держави – України, однією із пріоритетних викликів існування її нації залишається питання збереження та зміцнення здоров'я українського народу, підвищення його фізичної підготовленості, особливо молодого покоління. Ця проблема має далеку історію від часів Козацької Держави до сучасної України.

Метою нашого дослідження є вивчення даного питання в одному із історичних етапів за часи окупації царської Росії у складу якої в той період перебувала українська земля.

Одним із завдань вивчення даної проблеми нами була досліджена друга половина ХІХ початок ХХ століть. Це час істотних перетворень у російській імперії спричиненою ганебною поразкою у Кримській війні, дипломатична ізоляція країни, економічна та фінансова криза викликали необхідність модернізації політичних, правових, військових та

культурних закладів відповідно до потреб та викликів суспільного життя. Реформи що проводились у 60 - 70 роках торкнулися і системи освіти.

Початкова освіта у царській Росії для дітей селян надавалась у сільських земських церковно-приходських та народних школах. Головним завданням цих навчальних закладів було розповсюдження рівня освіченості серед сільського населення. Дітей навчали рахувати, писати, читати, тоді як фізичному вихованню майже не приділялось ніякої уваги. Лише у 1873 році за наказом міністра народної освіти з'явився документ «Керівництво з гімнастики для сільських і народних шкіл, учительських семінарій з необхідними порадами та вказівками до викладачів». У вступній частині документа наголошувалось, що гімнастика запроваджується з метою підготовки хлопчиків для майбутньої військової служби. Фахівців з гімнастики не було,